

Nr 30

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om särskild skatteberäkning i vissa fall för makar jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 26 februari 1965 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 84, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om särskild skatteberäkning i vissa fall för makar.

Beträffande *propositionens huvudsakliga innehåll* må här anföras följande.

I propositionen föreslås att samtaxerade makar, som båda haft arbetsinkomst, skall kunna få skatten för arbetsinkomsten beräknad såsom om de blivit särtaxerade för denna inkomst. Den särskilda skatteberäkningen avser statlig inkomstskatt och folkpensionsavgift.

Det ovannämnda *författningsförslaget* är av följande lydelse.

Förslag
till
Förordning
om särskild skatteberäkning i vissa fall för makar

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

För samtaxerade makar må, under de förutsättningar som anges i denna förordning, statlig inkomstskatt och folkpensionsavgift för arbetsinkomst beräknas enligt de grunder som gälla för ensamstående skattskyldig.

Bestämmelserna i denna förordning om makar äga motsvarande tillämpning i fråga om skattskyldiga som avses i 65 § sista stycket kommunal-skattelagen.

2 §.

I denna förordning avses, om annat icke anges särskilt, med *skatt*: statlig inkomstskatt och folkpensionsavgift,

arbetsinkomst: inkomst av arbete samt pension m. m.,
sidoinkomst: inkomst av annat slag än arbetsinkomst,
förfärvsavdrag: avdrag som avses i 46 § 3 mom. kommunalskattelagen,
taxeringen: den för beskattningsåret fastställda taxeringen till statlig inkomstskatt.

(Se vidare anvisningarna)

3 §.

Skatteberäkning enligt denna förordning må ske endast om för båda makarna uppkommer beskattningsbar arbetsinkomst vid omräkning enligt 5 §.

4 §.

Vid skatteberäkning enligt denna förordning beräknas skatt för arbetsinkomst på sätt i 6 och 7 §§ anges efter omräkning för vardera maken av taxeringen. För omräkningen gälla bestämmelserna i 5 §. Skatt för sidoinkomst beräknas för makarna gemensamt.

5 §.

Vid omräkning av taxeringen upptages arbetsinkomsten till belopp var till den beräknats vid taxeringen. Allmänna avdrag och förlustavdrag som medgetts vid taxeringen avräknas från arbetsinkomsten.

Statligt Ortsavdrag beräknas såsom för ensamstående enligt bestämmelserna i 8 § förordningen om statlig inkomstskatt, jämförd med 48 § 2 mom. fjärde stycket kommunalskattelagen. Har avdrag för väsentligen nedsatt skatteförmåga tillgodoräknats vid taxeringen avräknas detta i sin helhet från arbetsinkomsten.

Vad som återstår av arbetsinkomsten efter avdrag enligt första och andra styckena utgör, avrundat nedåt till helt hundratal kronor, beskattningsbar arbetsinkomst.

6 §.

Skatt på makarnas beskattningsbara arbetsinkomster beräknas för vardera maken för sig med tillämpning av bestämmelserna i 10 § 1 mom. tredje stycket förordningen om statlig inkomstskatt ävensom 2 § samt 3 § första och tredje styckena lagen om finansiering av folkpensioneringen. Folkpensionsavgift redovisas därvid i förekommande fall särskilt.

7 §.

Makarnas statliga inkomstskatt på sidoinkomst beräknas till skillnaden mellan sådan skatt på sammanlagda beloppet av makarnas beskattningsbara inkomster enligt taxeringen och sådan skatt på sammanlagda beloppet av makarnas beskattningsbara arbetsinkomster. Vid beräkningen tillämpas bestämmelserna i 10 § 1 mom. andra stycket förordningen om statlig inkomstskatt.

Om makarnas folkpensionsavgifter vid beräkningen enligt 6 § sammanlagt understiga de folkpensionsavgifter som skulle ha utgått på grund av taxeringen, utgår skillnadsbeloppet som skatt på sidoinkomst.

Makarnas skatt på sidoinkomst fördelas på makarna efter förhållandet mellan deras sidoinkomster. Folkpensionsavgift redovisas därvid i förekommande fall särskilt.

8 §.

Skatteberäkning enligt denna förordning sker efter ansökan hos den lokala skattemyndigheten i hemortskommunen av båda makarna eller en av dem. Ansökan bör innehålla de uppgifter som fordras för tillämpning

av 5 § och skall avfattas på blankett enligt formulär, som fastställs av riksskattenämnden efter samråd med centrala folkbokförings- och upp-
bördsnämnden.

Ansökan om skatteberäkning skall senast den 1 juli under taxeringsåret göras i den ordning som i 35 § taxeringsförordningen stadgas för avlämnande av allmän självdeklaration. Har taxeringsnämnden icke följt makes självdeklaration vid taxeringen till statlig inkomstskatt eller har nämnden åsatt make, som icke lämnat deklaration, sådan taxering, må dock ansökan om skatteberäkning göras hos den lokala skattemyndigheten senast den 15 augusti under taxeringsåret.

Om prövningsnämnd ändrat taxeringsnämnds beslut i fråga om taxering till statlig inkomstskatt eller såsom första instans meddelat beslut i fråga om taxering som nyss sagts, må ansökan göras hos den lokala skattemyndigheten inom två månader från det taxeringen vunnit laga kraft.

Eftertaxeras make till statlig inkomstskatt må ansökan om särskild skatteberäkning göras inom två månader från det eftertaxeringen vunnit laga kraft.

9 §.

Föranleder skatteberäkning enligt denna förordning högre sammanlagd skatt för makarna än som skulle ha utgått enligt taxeringen, må ansökan bifallas endast om make, vars skatt höjes, förklarar sig likväl påfordra den särskilda skatteberäkningen.

Avslås ansökan om särskild skatteberäkning eller bifalles ansökan med avvikelser från de uppgifter som lämnats i ansökan, skall underrättelse om den lokala skattemyndighetens beslut tillställas sökanden. Underrättelsen skall innehålla upplysning om skälen för beslutet och, i förekommande fall, i vilka hänseenden ansökan frångåtts samt om vad som skall iakttagas vid anförande av besvär över beslutet. Bestämmelserna i 69 § 4 mom. andra stycket taxeringsförordningen äga därvid tillämpning.

Det åligger den lokala skattemyndigheten att ofördröjligen underrätta taxeringsintendenten i länet om beslut, varigenom särskild skatteberäkning verkställs.

10 §.

Bifalles ansökan om skatteberäkning enligt denna förordning senast den 20 november under taxeringsåret, skall skatteberäkningen iakttagas vid debitering av slutlig skatt.

Bifalles ansökan om skatteberäkning senare, skall belopp varmed skatt nedsättes avkortas eller, där restitution skall ske, tillställas den skattskyldige på sätt som anges i uppbördsförordningen. På restituerat belopp utgår icke ränta.

Föranleder skatteberäkning, varom beslut meddelats efter den 20 november under taxeringsåret, att ytterligare skatt skall uttagas, äga uppbördsförordningens bestämmelser om tillkommande skatt tillämpning.

11 §.

Har skatteberäkning skett enligt denna förordning men ändras taxeringen genom beslut av prövningsnämnd eller utslag av kammarrätten eller Kungl. Maj:t eller eftertaxeras make till statlig inkomstskatt genom sådant beslut eller utslag, skall förnyad särskild skatteberäkning ske. Uppgår makarnas sammanlagda skatt enligt denna skatteberäkning till högre belopp än som skulle ha utgått, om skatten bestämts utan särskild skatteberäkning, äger 9 § första stycket motsvarande tillämpning.

Det åligger den lokala skattemyndigheten att underrätta sökanden och taxeringsintendenten i länet om förnyad särskild skatteberäkning enligt första stycket. Därvid äga bestämmelserna i 9 § andra stycket andra punkten och tredje stycket motsvarande tillämpning.

12 §.

Talan mot lokal skattemyndighets beslut enligt denna förordning föres genom besvär hos prövningsnämnden i länet eller i fall som avses i 73 § andra och tredje styckena taxeringsförordningen hos den mellankommunala prövningsnämnden.

Sökanden eller hans make må hos prövningsnämnden anföra besvär över lokal skattemyndighets beslut om ansökan om särskild skatteberäkning avslagits eller bifallits med avvikelse från den omräkning av taxeringen som gjorts i ansökan enligt 8 §.

Taxeringsintendent eller, i förekommande fall, allmänna ombudet hos mellankommunala prövningsnämnden må anföra besvär över lokal skattemyndighets beslut om särskild skatteberäkning.

13 §.

Besvär enligt 12 § skola inges eller insändas till kansliet hos den prövningsnämnd som har att pröva besvären. Den omständigheten att besvären ingetts eller insänts till kansliet hos annan prövningsnämnd utgör dock ej hinder för målets prövning. I sådant fall skola handlingarna omedelbart översändas till kansliet hos den prövningsnämnd som har att pröva besvären.

14 §.

Besvär av skattskyldig skola ha inkommit inom två månader från det underrättelse enligt 9 eller 11 § kommit sökanden till handa.

Taxeringsintendent äger anföra besvär intill utgången av april månad året efter taxeringsåret, om lokal skattemyndighets beslut meddelats före den 1 mars förstnämnda år, och i annat fall inom två månader från den dag beslutet meddelades. Har prövningsnämnden avgjort besvär över särskild skatteberäkning, må taxeringsintendenten dock ej därefter anföra besvär hos prövningsnämnden rörande samma skatteberäkning.

15 §.

Vad som i fråga om taxering för inkomst stadgas i taxeringsförordningen om prövningsnämndernas verksamhet, om besvär över prövningsnämnds beslut och kammarrättens utslag samt om besvär i särskild ordning gäller i tillämpliga delar vid besvär över beslut om tillämpning av denna förordning. Därvid gäller bestämmelserna om skattskyldigs rätt att anföra besvär även hans make.

16 §.

Kungl. Maj:t äger utfärda de föreskrifter som fordras för tillämpning av denna förordning.

Anvisningar

till 2 §.

Till arbetsinkomst hänföres inkomst av jordbruksfastighet eller rörelse om den skattskyldige varit verksam i förvärvskällan i ej blott ringa omfattning samt inkomst av tjänst, dock icke periodiskt understöd eller där-

med jämförlig periodisk intäkt som avses i 31 § kommunalskattelagen. Inkomst av jordbruksfastighet eller rörelse hänföres i sin helhet antingen till arbetsinkomst eller till sidoinkomst.

I fråga om inkomst av jordbruksfastighet, där jordbruket under beskattningens året helt eller till huvudsaklig del varit utarrenderat, torde förhållandena merendels vara sådana att inkomsten av fastigheten icke är att hänföra till arbetsinkomst. Om den skattskyldige i nämnda fall exempelvis aktivt deltagit i skogsbruk i förvärvskällan genom eget arbete i skogen eller genom direkt arbetsledning må dock, när nettointäkten av fastigheten till övervägande del härrör från inkomst av skogsbruk, nettointäkten i sin helhet anses utgöra arbetsinkomst. Inkomst av jordbruksfastighet som åtnjutes av den som icke är bosatt på fastigheten eller med denna sambrukad egendom och vars huvudsakliga inkomst är av annat slag än inkomst av jordbruksfastighet må icke hänföras till arbetsinkomst oavsett om jordbruket är utarrenderat eller ej.

Inkomst av annan fastighet, tillfällig förvärvsverksamhet eller kapital utgör sidoinkomst.

Om det sammanlagda beloppet av makarnas sidoinkomster icke överstiger 1 000 kronor, skola dessa inkomster vid skatteberäkningen hänföras till arbetsinkomst.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1966 och skall äga tillämpning första gången i fråga om skatt på grund av 1967 års taxering.

Till utskottet har hänvisats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

I) de likalydande motionerna I: 687 av fröken *Mattson* samt II: 812 av fröken *Bergegren* och fröken *Andersson* i Strängnäs, vari hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 84 i vad avser rätten till förvärvsavdrag och att till följd därav till 5 § förordningen om särskild skatteberäkning i vissa fall för makar fogas ett tillägg av innebörd, att i de fall makar särbeskattas sådant avdrag, som avses i 46 § 3 mom. kommunalskattelagen, icke må medgivas;

II) de likalydande motionerna I: 702 av fru *Hamrin-Thorell* och fru *Segerstedt Wiberg* samt II: 820 av fru *Gärde Widemar m. fl.*, vari hemställts,

1) att riksdagen måtte besluta, att den i propositionen nr 84 föreslagna rätten till frivillig särbeskattning skall få verkan från och med inkomståret 1965, samt

2) att vederbörande utskott måtte utarbeta erforderliga ändringar i förordningsförslaget;

III) de likalydande motionerna I: 703 av herr *Lundström m. fl.* och II: 830 av herr *Öhwall m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta

1) att 10 § andra stycket i förslaget till förordning om särskild skatteberäkning i vissa fall för makar ges en sådan utformning, att å restituerat belopp ränta utgår utom för tid före utgången av året efter taxeringsåret,

2) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäler behovet av en översyn av andra likartade föreskrifter om ränta å restituerad skatt, samt

3) att vederbörande utskott måtte utarbета förslag till erforderlig författningstext; ävensom

IV) motionen II: 828 av fru *Eriksson* i Stockholm, vari hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 84 med förslag om frivillig särbeskattning.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i motionerna framställda yrkandena, får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionerna I: 703, II: 812, II: 828 och II: 829.

I anledning av propositionen har till utskottet ingivits en skrivelse från Svenska kvinnors vänsterförbund.

Rörande motiveringen för det i propositionen framlagda förslaget hänvisar utskottet till ovannämnda statsrådsprotokoll. Redogörelsen härutinnan återfinnes under följande rubriker å nedan angivna sidor i propositionen, nämligen

Inledning, s. 6.

Gällande bestämmelser m. m., s. 6—13.

Departementschefen, s. 13—27.

Av innehållet i de förevarande motionerna må här återges följande.

Till stöd för yrkandet att förvärvsavdrag inte skall medges vid särbeskattning anføres i *motionerna I: 687* och *II: 812* följande. Den föreslagna möjligheten till frivillig särbeskattning kommer att medföra betydande skattelättnader i många fall. På grund därav och av principiella skäl anser motionärerna det olämpligt att vid särbeskattning av makar bibehålla någon avdragsrätt, som icke tillkommer ensamstående skattskyldig. De skäl som anføres i propositionen för att förvärvsavdraget bör kunna godtas, nämligen de besvärligheter, som eljest uppstår vid de nya bestämmelsernas tillämpning, tillmäter motionärerna inte sådan betydelse, att avdragsrätten, som principiellt ej är motiverad, bör bibehållas.

Motionärerna i *motionerna I: 702* och *II: 829* finner det angeläget att reformen träder i kraft så snart som möjligt. Då denna form av särbeskattning inte synes påverka preliminärskatten och ansökan enligt författningsförslaget ej behöver ske förrän senast den 1 juli året efter inkomståret, torde det enligt motionärernas mening inte innebära några tekniska svårigheter att låta reformen också avse inkomsterna under innevarande år.

I *motionerna I: 703* och *II: 830* anføres, att stadgandet i 10 § i författningsförslaget, att ränta inte skall utgå å restituerat belopp, kan kritiseras

från rättssäkerhetssynpunkt. Om en skattskyldig nödgas föra besvärstalan om restitution, kan förfarandet dra ut på tiden. Även om han efter kanske många år får skattebeloppet restituerat, blir värdet härav reducerat genom den okompenserade ränteförlusten under processtiden. Samma blir förhållandet om det är från det allmännas sida som talan förs, eftersom restitution icke torde äga rum förrän lagakraftvunnet utslag föreligger. Ett konkret exempel illustrerar förhållandet: I ett fall angående ackumulerad inkomst, avseende skatt på grundval av 1958 års taxering, har en skattskyldig, oaktat prövningsnämnden bifallit ansökan om särskild skatteberäkning och kammarrätten avslagit taxeringsintendentens besvär häröver, ännu 1965 icke fått ut det belopp, varom fråga är, eftersom taxeringsintendenten hos Kungl. Maj:t överklagat kammarrättens utslag och målet ännu icke föredragits. När restitution sker — om alltså taxeringsintendentens talan icke vinner bifall — kommer någon ränta icke att utgå. Det blir den skattskyldige som genom en ränteförlust, motsvarande inemot hälften av det belopp frågan gäller, får betala kostnaden för att få fram det prejudikat taxeringsintendenten önskat.

Som motivering för yrkandet om avslag på förslaget i propositionen anföres i *motionen II: 828* i huvudsak följande. I den debatt om särbeskattning, som ägt rum under senare år, har de arbetsmarknadsmässiga skälen dominerat. Man har genom en särbeskattning velat underlätta övergången till förvärvsarbete för gifta kvinnor. Den tröskeleffekt, som det dubbla ortsvdraget för familjer med *en* inkomst och den gynnsammare skatteskalan för gifta medför, anses ogynnsamt påverka de gifta kvinnornas benägenhet att ta förvärvsarbete. Ett annat motiv för särbeskattning har varit att nå en större likställighet i skattehänseende mellan ensamstående och gifta med sikte på skattelindring för de ensamstående. Slutligen har framförts tanken att de skatteskärpningar, som en särbeskattning skulle medföra särskilt för makar med *en* inkomst, skulle bli ett förstärkt stöd för barnfamiljerna på de barnlösas bekostnad.

En övergång till endast frivillig särbeskattning ger enligt motionärens mening icke något av de ovan nämnda resultaten. Allmänt har framförts den meningen, att någon arbetsmarknadspolitisk verkan icke kan följa av den frivilliga särbeskattningen. Den ensamståendes skattevillkor påverkas icke i förmånlig riktning, snarare blir de relativt sett hårdare belastade genom den lättnad, som helt kommer att gå till gifta makar. För barnfamiljernas del medför icke heller dessa skattelättnader en förbättring framför vad som kommer de barnlösa till del. Det kan förmodas att en mycket stor del av de förvärvsarbetande makar, som har nytta av en särbeskattning inom nuvarande sambeskattningsystem, är äldre och utan minderåriga barn. Kvar står reformen som en skattereduktion för vissa högre inkomsttagare helt utanför de principer, som kan åberopas för en allmän särbeskattning.

Mot bakgrunden härav kan det anses omotiverat att från hela frågekomplexet rycka ut särbeskattningsfrågan för dem, som har fördel av den i ett sambeskattningsystem med bibehållande bl. a. av förvärvsavdragen. Den nu tillsatta utredningen om särbeskattning borde enligt motionärens mening kunna pröva frågan i dess helhet i ett sammanhang, innan någon ändring sker.

Utskottet

Det i propositionen framlagda förslaget om särbeskattning av makar innebär i huvudsak följande. Samtaxerade makar och med dem i beskattningshänseende jämställda sammanlevande skattskyldiga, vilka båda haft arbetsinkomst, skall efter särskild ansökan kunna få skatten på arbetsinkomsten beräknad såsom om de blivit särtaxerade för denna inkomst. Den särskilda skatteberäkningen avser endast statlig inkomstskatt och folkpensionsavgift och skall verkställas av den lokala skattemyndigheten, sedan taxeringen i vanlig ordning bestämts av vederbörande taxeringsnämnd. Till arbetsinkomst hänföres enligt förslaget inkomst av tjänst — med undantag av periodiskt understöd — samt inkomst av jordbruksfastighet eller rörelse, om den skattskyldige varit verksam i förvärvskällan i ej blott ringa omfattning. Rätt till särbeskattning föreligger dock inte vid s. k. faktisk sambeskattning. Inkomst av annan fastighet, tillfällig förvärvsverksamhet eller kapital benämnes i förslaget sidoinkomst och skall vid skatteberäkningen behandlas såsom arbetsinkomst endast om det sammanlagda beloppet av makarnas sidoinkomster inte överstiger 1 000 kr. Till grund för särbeskattningen skall ligga en beräkning av arbetsinkomstens nettobelopp, benämnd beskattningsbar arbetsinkomst. Därmed avses vad som återstår av arbetsinkomsten efter frånräknande av allmänna avdrag, inklusive förvärvsavdrag, samt förlustavdrag och ortsavdrag ävensom i förekommande fall avdrag för nedsatt skatteförmåga. Själva skatteberäkningen är avsedd att ske på följande sätt. Den statliga inkomstskatten på beskattningsbar arbetsinkomst beräknas för vardera maken för sig med tillämpning av den för ensamstående gällande skatteskalen. Även folkpensionsavgift beräknas för vardera maken för sig på grundval av den beskattningsbara arbetsinkomsten och enligt för ensamstående gällande grunder. Vid beräkningen av den statliga inkomstskatten på sidoinkomst uträknas först skatten på makarnas sammanlagda inkomster (såväl arbets- som sidoinkomster) enligt skatteskalen för gifta. Därefter beräknas på motsvarande sätt skatten på makarnas sammanlagda beskattningsbara arbetsinkomster. Skillnaden mellan de uträknade skattebeloppen utgör skatten på sidoinkomst, vilken fördelas mellan makarna i förhållande till vars och ens sidoinkomst. Härigenom kommer således sidoinkomsten att drabbas av samma progressiva beskattning som vid samtaxering enligt hu-

vudregeln. Det sammanlagda beloppet av statlig inkomstskatt på arbetsinkomst och på sidoinkomst samt folkpensionsavgift utgör vad makarna skall erlägga enligt den särskilda skatteberäkningen. Ansökan om särbeskattning kan även bifallas i sådana fall då den särskilda skatteberäkningen föranleder högre sammanlagd skatt för makarna än som skulle ha utgått vid taxering enligt vanliga regler. En förutsättning härför är, att den make, vars skatt höjes genom särbeskattningen, likväl förklarar sig påfordra särskild skatteberäkning.

Förslaget, som är avsett att första gången tillämpas i fråga om skatt på grund av 1967 års taxering, innebär enligt uppgift i proposition 1965: 14 ett inkomstbortfall å 30 milj. kr. för helt budgetår.

I motionen II: 828 hemställs om avslag på förslaget om frivillig särbeskattning under hänvisning till att förslaget inte är ägnat att påverka de gifta kvinnornas benägenhet att ta förvärvsarbete eller åstadkomma förbättringar för barnfamiljerna och skattelindring för de ensamstående. På grund därav anser motionären, att en reform av detta slag bör anstå i avvaktan på resultatet av den pågående översynen av familjebeskattningen.

Allmänna skatteberedningen har i sitt betänkande SOU 1964: 25 diskuterat frågan om införande av rätt till frivillig särbeskattning, när båda makarna har förvärvsinkomst och sambeskattningen leder till högre skatt. Beredningen har emellertid funnit, att sådan särbeskattning skulle med de av beredningen föreslagna skatteskalorna vara av egentligt värde endast för makar i någon eller några få promille av samtliga äktenskap. Mot bakgrunden bl. a. därav har beredningen inte ansett sig böra förorda att möjlighet till frivillig särbeskattning införes. I två till betänkandet fogade reservationer intas dock en motsatt ståndpunkt.

Även om skatteberedningens uppfattning i regel godtagits av remissinstanserna, har reservationsyrkandena om frivillig särbeskattning vunnit instämmanden i ett betydande antal remissyttranden, bl. a. från flera löntagare- och kvinnoorganisationer.

Mot det i propositionen framlagda förslaget om frivillig särbeskattning kan å ena sidan anföras att bestämmelserna är invecklade och kommer att förorsaka de lokala skattemyndigheterna avsevärt merarbete. Från rättvisesynpunkt är det vidare otillfredsställande, att det inte varit möjligt att medge särbeskattning i fall av faktisk sambeskattning av jordbruks- och rörelseinkomst. Å andra sidan måste beaktas att genom den vid årets riksdag genomförda skattereformen, som innebär en betydligt mindre långtgående reduktion av progressionen vid den statliga inkomstbeskattningen än enligt skatteberedningens förslag, sambeskattningen i 70 000—80 000 äktenskap, där båda makarna har förvärvsarbete, föranleder högre skatt än makarna skulle ha fått som ogifta. Med hänsyn därtill finner utskottet i motsats till motionären inte uteslutet, att en rätt till frivillig särbeskattning i viss mån kan stimulera gifta kvinnor med kvalificerad utbildning till förvärvsarbete

på för samhället vitala områden. Vid sitt ställningstagande till förslaget har utskottet för sin del funnit att ett system med frivillig särbeskattning är ägnat att mildra sambeskattningens negativa verkningar och i någon mån åstadkomma en mer nyanserad och realistisk bedömning av sambeskattningseffekten hos de skattskyldiga. I likhet med departementschefen vill utskottet understryka, att förslaget är att betrakta som ett provisorium i avvaktan på att frågan om sam- eller särbeskattning erhåller sin lösning. Med det anförda tillstyrker utskottet i princip förslaget i propositionen och avstyrker således bifall till motionen II: 828.

Utskottet är medvetet om att utbredda vanföreställningar om sam- och särbeskattningens verkningar råder bland de skattskyldiga. I ca 700 000 äktenskap har båda makarna beskattningsbar arbetsinkomst, men i endast omkring 10 procent av dessa äktenskap medför särbeskattning av arbetsinkomsterna en lägre sammanlagd skatt för makarna. Detta sammanhänger med att tudelningsgränsen genom beslut vid årets riksdag höjts till ca 34 000 kr. årsinkomst. Man har således anledning förmoda att en mycket stor del av de makar, som båda har arbetsinkomst, kommer att förorsaka de lokala skattemyndigheterna extra arbete med ansökningar om särskild skatteberäkning även i sådana fall, då skatteberäkningen inte leder till lägre skatt för makarna. Inom utskottet har därför övervägts olika möjligheter att ytterligare förenkla det administrativa förfarandet. Utskottet har därvid stannat för en kompletterande bestämmelse av innebörd, att därest i ansökan om särbeskattning angivits att särskild skatteberäkning endast påfordras, om beräkningen föranleder lägre sammanlagd skatt för makarna än som skulle ha utgått vid taxering enligt huvudregeln, och lämnas ansökan utan åtgärd enbart på grund av att skatteberäkningen leder till högre sammanlagd skatt för makarna, skall underrättelse härom inte behöva tillställas sökanden. Bestämmelsen bör lämpligen införas i anvisningar till 9 § i författningsförslaget.

I likhet med departementschefen vill utskottet dessutom understryka angelägenheten av att de skattskyldiga på lämpligt sätt informeras om särbeskattningens verkningar, så att de med ledning av uppgifterna i sina självdeklarationer på ett enkelt sätt själva kan avgöra, om det över huvud taget finns anledning för dem att begära särskild skatteberäkning. En på rätt sätt bedriven upplysningsverksamhet på detta område är ägnad dels att begränsa antalet onödiga ansökningar om särskild skatteberäkning och dels att skingra den utbredda uppfattningen om sambeskattningens negativa verkningar.

Av den ovan lämnade redogörelsen för förslaget framgår att rätten till förvärvsavdrag skall kvarstå vid särbeskattning av makar. I de likalydande motionerna I: 687 och II: 812 hemställs att förvärvsavdrag inte skall medges vid särbeskattning.

I anledning av vad i motionerna anförts vill utskottet erinra om att även ensamstående skattskyldig med hemmavarande barn 9 under 16 år, vilken

haft inkomst av jordbruksfastighet, rörelse eller tjänst, är berättigad till förvärvsavdrag. Med hänsyn därtill är det inte rimligt att vid särbeskattning av makar med hemmavarande barn förvägra hustrun förvärvsavdrag. Eftersom ogift skattskyldig utan barn inte är berättigad till förvärvsavdrag vid beskattningen, kan givetvis ifrågasättas om en gift kvinna utan barn skall äga rätt att vid särbeskattning bibehålla henne vid samtaxering tillkommande förvärvsavdrag å 300 kr. Liknande invändningar av principiell natur kan bl. a. riktas mot förslagen i propositionen, att makarna vid särbeskattning skall äga rätt att bibehålla det förhöjda avdraget i inkomstkällan kapital och för försäkringspremier samt mot att de allmänna avdragen i sin helhet skall avräknas från arbetsinkomsten. Utskottet delar emellertid departementschefens uppfattning, att den särskilda skatteberäkningen av praktiska och administrativa skäl inte bör vara onödigt komplicerad och att därför förvärvsavdrag liksom övriga samtaxerade makar tillkommande förhöjda avdrag bör bibehållas även i sådana fall, då avdragen i och för sig inte är motiverade. Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motionerna I: 687 och II: 812.

I 10 § i författningsförslaget har införts en bestämmelse om att ränta inte skall utgå å belopp, som restituerats med anledning av att ansökan om särskild skatteberäkning bifallits senare än den 20 november under taxeringsåret. I de likalydande motionerna I: 703 och II: 830 hemställer motionärerna, att bestämmelsen ändras på sådant sätt, att ränta å restituerat belopp skall utgå utom för tid före utgången av året efter taxeringsåret. Därjämte begäres en översyn av andra likartade föreskrifter om ränta å restituerad skatt.

Enligt nuvarande bestämmelser i förordningen angående beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst och förordningen med bestämmelser om begränsning av skatt i vissa fall, den s. k. 80 %-regeln, utgår inte ränta å belopp, som restituerats. Ett införande av rätt till restitutionsränta i förevarande fall skulle uppenbarligen strida mot hittills tillämpade principer, nämligen att sådan ränta inte utgår, när särskild skatteberäkning i någon form är beroende av ansökan från den skattskyldige. Utskottet vill även erinra om att uppborädsutredningen i ett nyligen avgivet betänkande, SOU 1965: 23, bl. a. behandlat vissa restitutions- och räntefrågor. Utredningen har därvid särskilt uppmärksammat sådana fall, som avses i det i motionerna angivna exemplet, och förordat, att prövningsnämnds och kamrarrättens beslut skall verkställas omedelbart utan hinder av att det beslut, som föranleder restitutionen, icke vunnit laga kraft. Av ovan angivna skäl och då de i motionerna behandlade spörsmålen redan är föremål för uppmärksamhet från Kungl. Maj:ts sida, finner utskottet inte anledning tillstyrka bifall vare sig till det i motionerna I: 703 och II: 830 framställda lagstiftningsyrkandet eller utredningsyrkandet.

Utskottet har slutligen att behandla yrkandet i de likalydande motionerna I: 702 och II: 829, vari hemställs att rätt till frivillig särbeskattning skall föreligga redan fr. o. m. inkomståret 1965.

Det i propositionen framlagda förslaget får ses som en integrerande del av den vid årets riksdag genomförda reformeringen av den direkta beskattningen och bör därför träda i kraft samtidigt med de i anledning av reformen vidtagna ändringarna i kommunalskattelagen, förordningen om statlig inkomstskatt och lagen om finansiering av folkpensioneringen, d. v. s. den 1 januari 1966. Till följd därav kommer bestämmelserna i förordningen om särskild skatteberäkning i vissa fall för makar att första gången äga tillämpning på 1966 års inkomster eller således fr. o. m. 1967 års taxering. Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motionerna I: 702 och II: 829.

Mot de delar av propositionen, som i det föregående inte upptagits till särskild behandling, har utskottet inte funnit anledning till erinran.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen — med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 84 icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas och med avslag å motionen II: 828 av fru Eriksson i Stockholm — måtte antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om särskild skatteberäkning i vissa fall för makar med de ändringar och tillägg att

dels 9 § erhåller följande såsom *utskottets förslag* be-tecknade lydelse:

Kungl. Maj:ts förslag

Utskottets förslag

9 §.

Föranleder skatteberäkning — —
— särskilda skatteberäkningen.

Avslås ansökan — — — därvid
tillämpning.

Det åligger — — — skatteberäk-
ning verkställs.

Föranleder skatteberäkning — —
— särskilda skatteberäkningen.

Avslås ansökan — — — därvid
tillämpning.

Det åligger — — — skatteberäk-
ning verkställs.

(*Se vidare anvisningarna*)

dels ock till 9 § fogas anvisningar av nedan angiven ly-
delse:

Kungl. Maj:ts förslag

Utskottets förslag

till 9 §.

Har i ansökan angetts att särskild skatteberäkning påfordras endast om sådan beräkning föranleder lägre sammanlagd skatt för makarna än som skulle ha utgått enligt taxeringen och lämnas ansökan utan åtgärd

Kungl. Maj:ts förslag

Utskottets förslag

endast på grund av att skatteberäkningen leder till högre sammanlagd skatt för makarna, fordras icke underrättelse härom.

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 687 av fröken Mattson samt II: 812 av fröken Bergegren och fröken Andersson i Strängnäs,

2) de likalydande motionerna I: 702 av fru Hamrin-Thorell och fru Segerstedt Wiberg samt II: 829 av fru Gärde Widemar m. fl., ävensom

3) de likalydande motionerna I: 703 av herr Lundström m. fl. och II: 830 av herr Öhvall m. fl.,

måtte, i den mån de icke kan anses besvarade genom vad utskottet ovan anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Stockholm den 4 maj 1965

På bevillningsutskottets vägnar:

JOHN ERICSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar John Ericsson, Einar Eriksson, Stefansson*, Yngve Nilsson, Wärnberg, Lundström, Paul Jansson, Sundin*, Ottosson och Arne Pettersson*; samt

från andra kammaren: herrar Magnusson i Borås*, Brandt*, Gustafson i Göteborg*, Kärrlander*, Vigelsbo, fru Nettelbrandt, herrar Andersson i Essvik, Carlsson i Västerås, Hammarsten och Börjesson i Falköping.

* Icke närvarit vid justering av betänkandet.

Reservationer

I) av herrar *Einar Eriksson*, *Paul Jansson* och *Hammarsten*, vilka ansett, dels att utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

Det i — — — (= utskottets yttrande s. 8 rad 8 uppfifrån — s. 9 rad 17 uppfifrån) — — — av familjebeskattningen.

Allmänna skatteberedningen har i sitt betänkande SOU 1964: 25 ingåen-

de behandlat frågan om sam- eller särbeskattning. Beredningen stannar emellertid för, att sambeskattningen inte bör överges som huvudprincip vid beskattning av äkta makars gemensamma inkomster. Praktiskt taget alla remissinstanser delar skatteberedningens uttalade uppfattning.

Skatteberedningen har även ingående diskuterat frågan om införandet av rätt till frivillig särbeskattning, när båda makarna har förvärvsinkomster och sambeskattningen leder till högre skatt. Beredningen kommer fram till att den negativa sambeskattningseffekten drabbar endast ett fåtal skattskyldiga. Beredningen konstaterar vidare att en frivillig särbeskattning inte kan ge någon egentlig arbetsmarknadspolitisk effekt, varför införandet av rätt till frivillig särbeskattning endast kan motiveras av önskemålet, att överhuvud förhindra negativ sambeskattningseffekt för familjer där båda makarna har förvärvsinkomst. Beredningen har mot bakgrunden härav inte ansett sig böra förorda införandet av rätt till frivillig särbeskattning. Flertalet remissinstanser biträder också skatteberedningens på denna punkt uttalade mening.

Departementschefen har trots skatteberedningens tveksamhet och flertalet remissinstansers avstyrkande ändå ansett sig böra för riksdagen framlägga förslag om införandet av rätt till frivillig särbeskattning. Han tycks, med hänsyn till vissa löntagarorganisationers positiva uttalanden om systemet, vilja införa detsamma i avvaktan på en mera definitiv lösning av familjebeskattningen, en fråga som för närvarande prövas av en särskild arbetsgrupp inom finansdepartementet.

Utskottet har i likhet med allmänna skatteberedningen funnit, att ett system med rätt till frivillig särbeskattning har vissa begränsade fördelar men samtidigt är belastat med betydande nackdelar. För det första kommer enbart de invecklade bestämmelserna i systemet att försaka de lokala skattemyndigheterna ett avsevärt merarbete. För det andra kommer sannolikt samma myndigheter att onödigt överhoppas av framställningar från sambeskattade familjer om särbeskattning i god tro att det nya systemet är bättre och ur skattesynpunkt gynnsammare än det genom mångårig propaganda misskrediterade sambeskattningssystemet. Med vetskap om svårigheterna att rekrytera folk till skattemyndigheterna för fullföljandet av de arbetsuppgifter riksdagen redan ålagt dessa, finns det enbart av det skälet tillräcklig anledning att inte nu genomföra ett krångligt arbetskrävande särbeskattnings-system.

Genom att riksdagen i år beslutat att väsentligt höja gränsen för tudelningsprincipens tillämpning på familjeinkomster blir det ett mycket begränsat antal familjer som helt drabbas av den negativa sambeskattningseffekten. Det kan visserligen anses som stötande att vissa skattebetalare, om än ringa till antalet, i skattehänseende blir ogynnsammare behandlade än andra. Men å andra sidan är det dock här fråga om familjer med förhål-

landevis höga inkomster och därmed också familjer med mycket god skatteförmåga.

Utskottet har således funnit att det inte finns tillräckligt starka arbetsmarknadspolitiska eller skattemoraliska motiv för införandet av rätt till frivillig särbeskattning. Systemets genomförande kommer att kraftigt öka arbetsbelastningen på redan hårt ansträngda skattemyndigheter. Dessutom är familjebeskattningen föremål för prövning inom en särskilt tillsatt arbetsgrupp och dess arbete bör enligt utskottets mening först redovisas innan riksdagen tar ställning i hithörande spörsmål.

dels ock att utskottet under punkt A bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen II: 828 av fru Eriksson i Stockholm måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 84 med förslag om frivillig särbeskattning.

II) av herrar *Stefanson, Yngve Nilsson, Lundström, Sundin, Ottosson, Magnusson* i Borås, *Gustafson* i Göteborg, *Vigelsbo*, fru *Nettelbrandt* och herr *Börjesson* i Falköping, vilka ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande på s. 11, som på rad 17 nedifrån börjar med »Ett införande» och på rad 4 nedifrån slutar med »eller utredningsyrkandet» bort ha följande lydelse:

Den ordning som gäller härvidlag, nämligen att restitutionsränta inte utgår, när särskild skatteberäkning i någon form är beroende av ansökan från den skattskyldige, är ur rättvisesynpunkt icke tillfredsställande. Det synes icke rimligt att den skattskyldige, trots att hans besvärstalan bifalles, inte ens i den mån skatterestitution utgår skall kompenseras för ränteförlust under processtiden.

Detta resonemang har generell giltighet i fråga om ränta å restituerad skatt. I motionerna anföres ett konkret exempel på de med hänsyn till rätts säkerhetens krav stötande verkningarna av ett fall angående ackumulerad inkomst, avseende skatt på grundval av 1958 års taxering där den skattskyldige ännu 1965 ej fått ut det belopp, varom fråga är — trots framgång både i prövningsnämnden och kammarrätten.

Uppbördsutredningen har i sitt betänkande SOU 1965: 23 förordat, att prövningsnämnds- och kammarrättsbeslut skall verkställas omedelbart utan hinder av att det beslut, som föranleder restitution, icke vunnit laga kraft. En ändring enligt dessa linjer — ännu föreligger förslaget dock endast i utredningsform — skulle i många fall minska men inte eliminera de ekonomiska olägenheterna av utebliven restitutionsränta för den skattskyldige. Det principiellt otillfredsställande i att ränta icke skall utgå å restituerat belopp, berörs inte av uppborndsutredningens förslag. Dessutom torde i ett inte obetydligt antal fall ifrågavarande bestämmelser, även om de kompletteras med ett genomförande av utredningens förslag, kunna leda till ränte-

förluster för skattskyldiga av betydande storlek. Om den skattskyldiges besvär inte vinner bifall förrän hos Kungl. Maj:t kan tidsrymden, innan slutligt utslag ges — och därmed också ränteförlusten — bli avsevärd.

Utskottet anser dels att gällande rätt härvidlag av både principiella och praktiska skäl är behäftad med betydande olägenheter, dels att det förslag som framförts av uppborädsutredningen inte skulle lösa dessa problem.

dels att utskottet under punkt A bort hemställa,

att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: 703 av herr Lundström m. fl. och II: 830 av herr Öhvall m. fl. måtte antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om särskild skatteberäkning i vissa fall för makar med jämväl den ändringen, att 10 § erhåller följande såsom *reservanternas förslag* betecknade lydelse:

Kungl. Maj:ts förslag

Reservanternas förslag

10 §.

Bifalles ansökan — — — — — — — — — — slutlig skatt.

Bifalles ansökan om skatteberäkning senare, skall belopp varmed skatt nedsättes avkortas eller, där restitution skall ske, tillställas den skattskyldige på sätt som anges i uppborädsförordningen. På restituerat belopp utgår *icke* ränta.

Bifalles ansökan om skatteberäkning senare, skall belopp varmed skatt nedsättes avkortas eller, där restitution skall ske, tillställas den skattskyldige på sätt som anges i uppborädsförordningen. På restituerat belopp utgår ränta *med fem procent utom för tid före utgången av året efter taxeringsåret*.

Föranleder skatteberäkning, — — — — — skatt tillämpning.

dels ock att utskottet under punkt B 3 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: 703 av herr Lundström m. fl. och II: 830 av herr Öhvall m. fl. måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla behovet av en översyn av i olika författningar intagna föreskrifter om ränta å restituerad skatt.

III) av herrar *Stefanson, Yngve Nilsson, Lundström, Sundin, Ottosson, Magnusson* i Borås, *Gustafson* i Göteborg, *Vigelsbo*, fru *Nettelbrandt* och herr *Börjesson* i Falköping, vilka ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande, som på s. 12 börjar med »Det i» och slutar med »och II: 829» bort ha följande lydelse:

I motionerna betonas att det inte torde innebära några tekniska svårigheter att besluta att frivillig särbeskattning skall avse även inkomsterna under innevarande år. Enligt utskottets mening föreligger inte sådant samband mellan det i propositionen framlagda förslaget och de vid årets riksdag genomförda ändringarna av den direkta beskattningen, som motiverar,

att förordningen om frivillig särbeskattning ej skall börja tillämpas så snart som tekniskt är möjligt.

dels ock att utskottet under punkt A bort hemställa,

att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: 702 av fru Hamrin-Thorell och fru Segerstedt Wiberg samt II: 829 av fru Gärde Widemar m. fl. måtte antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om särskild skatteberäkning i vissa fall med jämväl den ändringen, att ikraftträdandebestämmelserna erhåller följande såsom *reservanternas förslag* betecknade lydelse:

Kungl. Maj:ts förslag

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1966 och skall äga tillämpning första gången i fråga om skatt på grund av 1967 års taxering.

Reservanternas förslag

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i *Svensk författningssamling*, och skall äga tillämpning första gången i fråga om skatt på grund av 1966 års taxering.